

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра державно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор МГУ
к.ю.н., доц. Громовенко К.В.

« 20 » 08 * 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія держави і права

Галузь 293 «Міжнародне право»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність (напрямок підготовки) 29 «Міжнародне право»
(шифр і назва спеціальності)

Назва освітньої програми «Міжнародне право»

Факультет Інститут права, економіки та міжнародних відносин
(назва факультету)

Ступінь вищої освіти
(освітньо-кваліфікаційний рівень) початковий рівень (короткий цикл)

ОДЕСА
2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки молодшого бакалавра за напрямом підготовки (спеціальності) 293 – Міжнародне право

« 1 » 07.08. 2020 року - 17 с.

Розробник:
к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін

Н.В. Атаманова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Державно-правових дисциплін
Протокол № 1 від серпня 2020 року

Завідувач кафедри

А.Ф. Крижановський

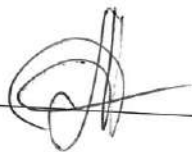
« » серпня 2020 року

Гарант освітньої програми

С.С. Андрейченко

« 10 » 08 2020 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів - 10	Рік навчання			
Змістових модулів – 3				
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Семестр			
Загальна кількість годин - 300	I -й	II -й	I -й	II -й
	Лекції			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5,5	28 год.	36 год.	10 год.	8 год.
	Практичні, семінарські			
	28 год.	24 год.	10 год.	8 год.
	Лабораторні			
	-	-	-	-
	Самостійна робота			
	94 год.	90 год.	130 год.	134 год.
	Індивідуальні завдання: год.			
	-	-	-	-
	Вид контролю:			
залік	екзамен	залік	екзамен	

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права» є необхідним компонентом професійної підготовки юриста. Знання закономірностей виникнення і функціонування правових та державних інститутів, засвоєння поняттєво-категорійного апарату юриспруденції необхідні як база для вивчення галузевого законодавства та юридичних процедур, а також для вироблення та закріплення навичок та умінь практичного застосування права.

Мова навчання українська.

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова навчальна дисципліна.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є формування у майбутніх юристів системи правових понять та концепцій існування та функціонування права і держави.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія держави і права», є:

- формування у студентів теоретичної бази щодо особливостей виникнення, функціонування та розвитку феноменів держави і права;
- засвоєння основних понять і категорій загальнотеоретичної юриспруденції, що формують у студентів сукупність знань, умінь та навичок необхідних у процесі здійснення професійної діяльності у всіх сферах правової реальності;
- формування прикладних навичок.

2. ВИМОГИ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 1. Здатність до розуміння причинно-наслідкових зв'язків й уміння їх використовувати у професійній діяльності.
- ЗК 2. Здатність до аналітичних та управлінських здібностей.
- ЗК 5. Здатність пропонувати та обґрунтовувати власну позицію.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел за допомогою використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 8. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена громадянського суспільства, усвідомлювати цінність принципів сталого розвитку та верховенства права, захисту прав і свобод людини.
- ЗК 9. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних досягнень у сфері права.

Спеціальні (фахові) компетентності

- ФК 1. Знання історичних та політичних процесів розвитку держави, права, окремих правових систем, системи міжнародних відносин.
- ФК 2. Розуміння загальнотеоретичних понять і категорій, системи права та законодавства, юридичної практики.
- ФК 5. Уміння самостійно здійснювати наукові дослідження актуальних проблем у сфері міжнародного права, порівняльного правознавства, національного права, визначати нерозроблені або недостатньо розроблені наукові проблеми, готувати та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень.
- ФК 7. Здатність вільно володіти мовою права і юридичною технікою.

Навчальна дисципліна Теорія держави і права забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

- РН 1. Демонструвати знання у сфері теоретико-історичних, галузевих, міжгалузевих та прикладних юридичних наук.
- РН 16. Сприяти здійсненню ідеї верховенства права у державі.
- РН 18. Аналізувати концептуальні підходи щодо вирішення проблем міжнародного та національного права.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- називати предмет теорії держави і права, форми і функції держави і права, загальні засади правового регулювання суспільних відносин;
- знати основні властивості держави і права, роль і зміст принципів права, особливості та значущість права як соціального регулятора та його відмінність від інших регуляторів суспільних відносин, структуру системи права і системи законодавства, поняття правової системи та зв'язки між її основними елементами.

Розуміння:

- сутність і значення правової форми регулювання суспільних відносин, зміст основних правових інститутів, структуру системи права, форми і принципи реалізації права, поняття норми права та її відмінність від інших регуляторів суспільних відносин.

Застосування знань (вміння):

- уміти правильно тлумачити і застосовувати правові норми та принципи, сприяти реалізації прав людини і впровадженню вимог верховенства права у суспільну, передусім юридичну, практику;
- використовувати поняттєво-категорійний апарат право- і державознавства для оцінки та аналізу юридичних фактів, правових статусів, правових ситуацій, форм держави та державних механізмів, юридичних конфліктів та способів їх вирішення.

Аналіз:

- упорядковувати набуті знання у вигляді реферату з теорії держави і права.

Оцінювання:

- аргументовано обирати предметні області майбутніх досліджень.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ТЕМА 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Поняття та структура «юриспруденції». Система юридичної науки. Теорія держави і права в системі юриспруденції. Теорія держави і права як навчальна дисципліна. Об'єкт і предмет теорії держави і права. Функції теорії держави і права

ТЕМА 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Поняття та система методології юридичної науки. Загальні та загальнонаукові методи теорії держави і права. Міждисциплінарні та спеціально-наукові методи теорії держави і права.

Порівняльне правознавство (юридична компаративістика). Поняттєво-категорійний апарат юриспруденції

ТЕМА 3. ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ БУТТЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Поняття суспільства та його структура. Соціальні інститути. Влада як соціальний інститут. Характеристика соціальної влади і соціальних норм у первісному суспільстві. Основні теорії походження держави та права. Шляхи становлення права. Східний та західний шляхи виникнення держави. Історичні типи держави та права.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ ОЗНАКИ ТА ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Держава: поняття та ознаки. Атрибути держави. Способи державоутворення. Сучасні підходи до вивчення держави.

Основні критерії типології сучасних держав. Сучасна держава. Територія сучасної держави. Народовладдя як ознака сучасної держави. Суверенітет держави. Сутність держави: плюралізм підходів.

Функції держави: поняття і класифікація. Форми здійснення функцій держави.

ТЕМА 5. ФОРМИ ДЕРЖАВИ

Форма держави: поняття, структура, значення. Поняття і види форм правління. Поняття і види форми державно-територіального устрою. Поняття і види форм державного режиму.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВНА ВЛАДА І МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ

Державна влада та її властивості. Поділ влади в державі. Методи здійснення державної влади. Механізм держави: поняття, ознаки і структура. Апарат держави: поняття та структура.

Законодавча влада сучасної держави. Парламент, його повноваження та структура. Глава держави. Виконавча влада сучасної держави. Уряд у сучасній державі. Судова влада сучасної держави. Контрольна влада сучасної держави. Омбудсман у сучасній державі.

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВА

Політична система суспільства: поняття, структура, функції. Типологія політичних систем. Місце держави в політичній системі суспільства.

Держава та громадські об'єднання. Держава і місцеве самоврядування.

ТЕМА 8. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА

Громадянське суспільство: становлення концепції. Громадянське суспільство: поняття і структура. Співвідношення громадянського суспільства і держави. Держава і соціальне партнерство.

ТЕМА 9. ДЕМОКРАТИЧНА, ПРАВОВА І СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА

Поняття, принципи і форми демократії. Співвідношення держави і права: основні підходи. Правова держава: становлення ідеї. Правова держава: основні характеристики. Соціальна держава: становлення ідеї. Соціальна держава: основні ознаки та функції.

ТЕМА 10. ДЕРЖАВА ТА ЛЮДИНА

Правовий статус індивіда, його структура та види. Покоління прав людини. Права людини і права громадянина. Юридичні обов'язки людини і громадянина. Система гарантій прав людини і громадянина в сучасній державі. Міжнародні стандарти прав людини. Міжнародні стандарти прав дітей і молоді.

2 семестр

МОДУЛЬ 3. ДОГМА ПРАВА

ТЕМА 11. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОРОЗУМІННЯ

Праворозуміння як категорія юридичної науки. Типологія право розуміння. Загальна характеристика сучасних концепцій право розуміння. Теорія природного права. Позитивістська теорія права. Соціологічна теорія права. Психологічна теорія права. Історична школа права. Інтегральне право розуміння.

ТЕМА 12. ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ ПРАВА

Поняття та ознаки позитивного (юридичного) права. Сутність права. Функції права. Цінність права. Об'єктивне і суб'єктивне право. Принципи права.

ТЕМА 13. ПРАВО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Поняття і види соціального регулювання. Нормативне регулювання, норми та нормативні акти. Соціальні норми, їх ознаки, функції та види. Право - особливий соціальний регулятор.

Правове регулювання та його предмет. Типи, методи та способи (прийоми) правового регулювання. Форми правового регулювання.

Право і мораль. Право і звичай. Право і релігія. Право і корпоративні норми.

ТЕМА 14. ФОРМИ ПРАВА

Співвідношення понять «джерело права» і «форма права». Правовий звичай. Юридичний прецедент. Нормативно-правовий акт, його ознаки та види. Нормативний договір. Релігійний текст. Юридична доктрина.

ТЕМА 15. НОРМА ПРАВА

Норма права, її ознаки. Класифікація норм права. Спеціалізовані правові норми. Конкретні правові норми.

Структура норми права. Специфіка структури спеціалізованих правових норм.

Способи викладення норм права. Дія правових норм у часі, у просторі та за колом осіб.

Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акту/договору.

ТЕМА 16. СИСТЕМА ПРАВА

Система права та її структурні елементи. Галузь права. Критерії розмежування галузей права. Загальна характеристика основних галузей права України. Інститут права.

Система законодавства та її співвідношення з системою права.

Правові спільності. Публічне і приватне право. Матеріальне і процесуальне право.

Співвідношення систем міжнародного і національного права.

ТЕМА 17. ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ

Правова система суспільства. Типологія права та правових систем. Прецедентний тип правових систем. Нормативно-актний тип правових систем. Релігійний тип правових систем. Звичаєво-традиційний тип правових систем.

Правова система України на правовій карті світу.

ТЕМА 18. СУБ'ЄКТИ ПРАВА

Поняття та види суб'єктів права. Фізичні особи. Правовий статус особи. Юридичні особи. Соціальна спільнота як суб'єкт права. Народ та нація як суб'єкти права. Корені народи та національні меншини. Держава як суб'єкт права.

МОДУЛЬ 4. ДИНАМІКА ТА ДІЯ ПРАВА

ТЕМА 19. ПРАВОСВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА

Правосвідомість, її структура та функції. Рівні та види правосвідомості. Деформації правосвідомості. Правове мислення. Правова культура. Правове виховання, його мета, форми і методи. Правова соціалізація. Професійна правосвідомість і професійна правова культура.

ТЕМА 20. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

Реалізація права: поняття та ознаки. Форми реалізації права. Правозастосування: поняття, ознаки, функції. Стадії застосування права. Основні вимоги правильного застосування права. Прогалини в позитивному праві і способи їх усунення та подолання. Юридичні колізії. Акти застосування права: поняття, ознаки, види, структура.

ТЕМА 21. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Правовідносини: поняття, ознаки і види. Структура правовідносин. Об'єкти правовідносин. Суб'єктивне право і юридичний обов'язок. Законний інтерес. Передумови (підстави) виникнення правовідносини. Юридичні факти. Фактичний (юридичний) склад.

ТЕМА 22. ПРАВОЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА

Правозначуща поведінка, її ознаки та види. Правомірна поведінка, її ознаки і види. Правопорушення, його ознаки і види. Юридичний склад правопорушення. Зловживання правом. Об'єктивно протиправна поведінка. Причини правопорушень.

ТЕМА 23. ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ ПРАВОЗНАЧУЩОЇ ПОВЕДІНКИ. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. Мета і функції юридичної відповідальності. Позитивна юридична відповідальність. Негативна юридична відповідальність. Ретроспективна та проспективна юридична відповідальність.

Принципи та види ретроспективної юридичної відповідальності.

Поняття та галузеві особливості негативної юридичної відповідальності. Обставини, що виключають негативну юридичну відповідальність. Підстави звільнення від негативної юридичної відповідальності.

Юридичні наслідки нетипової правозначущої поведінки.

ТЕМА 24. ПРАВОУТВОРЕННЯ, ПРАВОТВОРЧІСТЬ, ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ

Правоутворення - соціальний процес формування права. Правотворчість: поняття, ознаки, функції. Принципи правотворчості. Види правотворчості. Законодавчий процес. Процедурні особливості інших видів правотворчості.

Систематизація нормативно-правових актів. Особливості систематизації правових звичаїв, юридичних прецедентів та нормативно-правових договорів.

ТЕМА 25. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА, ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК

Верховенство права: формальні та матеріальні теорії. Верховенство права як принцип та ознака сучасної держави.

Законність: режим та вимоги (принципи). Гарантії законності.

Співвідношення принципу верховенства права та режиму законності.

Правопорядок і громадський порядок. Проблема формування світового правопорядку.

ТЕМА 26. ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ

Поняття та значення тлумачення правових норм.

Суб'єкти тлумачення норм права. Офіційне та неофіційне тлумачення норм права.

Способи (прийоми) тлумачення норм права. Філологічне тлумачення. «Золоте правило» тлумачення. Системне (систематичне) тлумачення. Історико-політичне тлумачення. Динамічне тлумачення.

Види юридичного тлумачення за обсягом. Буквальне тлумачення. Обмежувальне тлумачення. Розширювальне тлумачення.

Акти офіційного тлумачення (інтерпретаційні акти). Правотлумачні акти Конституційного Суду України.

ТЕМА 27. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА, ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС, ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

Юридична практика: поняття, ознаки, структура. Види юридичної практики. Судова практика.

Юридичний процес, його ознаки та стадії. Вимоги до врегулювання юридичного процесу та юридичної процедури. Види юридичного процесу.

Юридична техніка. Правові аксіоми. Правові презумпції. Правові фікції.

ТЕМА 28. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Механізм правового регулювання, його елементи та стадії.

Правові акти, їх види і співвідношення. Правові стимули та обмеження у механізмі правового регулювання.

Правова політика: поняття, види, форми, принципи.

Назви змістових модулів і тем		1 семестр										
		Кількість годин										
		денна форма					Заочна форма					
		усього	у тому числі				усього	у тому числі				
лекц.	прак		лаб	інд	сам. роб.	лекц.		прак	лаб	інд	сам. роб.	
Модуль 1. Вступ до теорії держави і права												
Тема 1. Теорія держави і права як наука та навчальна дисципліна	10	2	2			6	10	1				9
Тема 2. Методологія теорії держави і права	10	2	2			6	12	1	2			9
Тема 3. Історичні та соціальні передумови буття держави і права	10	2	2			6	9					9
Модуль 2. Теорія держави												
Тема 4. Поняття, ознаки та функції держави	10	2	2			6	14	2	2			10
Тема 5. Форми держави	11	2	2			7	13	2	2			9
Тема 6. Державна влада і механізм держави	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 7. Політична система суспільства і держава	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 8. Громадянське суспільство та його державна організація	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 9. Демократична, правова і соціальна держава	11	2	2			7	10	-	-			10
Тема 10. Держава та людина	11	2	2			7	9	-	-			9
Модуль 3. Догма права.												
Тема 11. Походження права та основні концепції праворозуміння	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 12. Право в системі соціального регулювання	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 13. Поняття та сутність права	11	2	2			7	14	2	2			10
Тема 14. Форми права	11	2	2			7	14	2	2			10
Усього годин	150	28	28			94	150	10	10			130
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК												

Назви змістових модулів і тем		2 семестр										
		Кількість годин										
		денна форма					Заочна форма					
		усього	у тому числі				усього	у тому числі				
лекц.	прак		лаб	інд	сам. роб.	лекц.		прак	лаб	інд	сам. роб.	
Тема 15. Норма права	12	4	2			6	13	2	2			9
Тема 16. Система права та система законодавства	12	4	2			6	13	2	2			9
Тема 17. Правові системи сучасності	10	2	2			6	9	-	-			9
Тема 18. Правосвідомість і правова культура	10	2	2			6	9	-	-			9
Модуль 4. Динаміка та дія права												
Тема 19. Суб'єкти права	12	4	2			6	13	2	2			9
Тема 20. Реалізація та застосування права	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 21. Правові відносини	12	4	2			6	13	2	2			9
Тема 22. Правозначуща поведінка	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 23. Юридичні наслідки правозначущої поведінки. Юридична відповідальність	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 24. Правоутворення, правотворчість, законотворчість	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 25. Верховенство права, законність і правопорядок	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 26. Тлумачення правових норм	10	2	2			6	10	-	-			10
Тема 27. Юридична практика, юридичний процес, юридична техніка	11	2	-			9	10	-	-			10
Тема 28. Механізм правового регулювання	11	2	-			9	10	-	-			10
Усього годин	150	36	24			90	150	8	8			134
ВСЬОГО	300	64	52			184	300	18	18			264
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ІСПИТ												

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д/з
МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА		
1	ТЕМА 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА 1. Поняття та структура «юриспруденції». Система юридичної науки. 2. Теорія держави і права в системі юриспруденції. 3. Об'єкт та предмет теорії держави і права. 4. Місце теорії держави і права в сучасній юриспруденції. 5. Функції теорії держави і права	2/-
2	ТЕМА 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА 1. Поняття та система методології юридичної науки. 2. Загальні та загальнонаукові методи теорії держави і права. 3. Міждисциплінарні та спеціально-юридичні методи теорії держави і права. 4. Порівняльне правознавство (юридична компаративістика).	2/2
3	ТЕМА 3. ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ БУТТЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА 1. Поняття суспільства та його структура. 2. Соціальні інститути. Влада як соціальний інститут. 3. Характеристика соціальної влади і соціальних норм у первісному суспільстві. 4. Основні теорії походження держави та права. 5. Східний та західний шляхи виникнення держави. 6. Історичні типи держави та права.	2/-
МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ		
4	ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ 1. Держава: поняття та основні ознаки. Атрибути держави. 2. Функції держави: поняття та класифікація. 3. Характеристика основних внутрішніх і зовнішніх функцій держави. 4. Еволюція функцій держави. 5. Форми здійснення функцій держави	2/2
5	ТЕМА 5. ФОРМИ ДЕРЖАВИ 1. Форма держави: поняття, структура, значення. Співвідношення історичного типу держави і форми держави. 2. Форма державного правління: поняття і види. Форма державного правління України. 3. Форми державно-територіального устрою: поняття і види. Форма державно-територіального устрою України. 4. Державний режим: поняття і види. Державний режим України.	2/2
6	ТЕМА 6. ДЕРЖАВНА ВЛАДА І МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ 1. Державна влада: поняття, ознаки, властивості, співвідношення з політичною владою. 2. Механізм та апарат держави: поняття, структура. Механізм держави і його роль у здійсненні функцій держави. 3. Принципи організації та діяльності державного апарату. 4. Поділ влади і система державних органів. 5. Поняття і ознаки державних органів, види державних органів.	2/-
7	ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВА 1. Поняття та ознаки політичної системи суспільства; 2. Структура та функції політичної системи суспільства; 3. Типологія політичних систем. 4. Місце держави в політичній системі суспільства.	2/-
8	ТЕМА 8. ГРОМАДЯНСЬКЕ ТА ЙОГО ДЕРЖАВНА ОРГАНІЗАЦІЯ 1. Поняття та ознаки громадянського суспільства. 2. Структура і суть громадянського суспільства. 3. Держава та громадські об'єднання. 4. Держава і місцеве самоврядування.	2/-

9	ТЕМА 9. ДЕМОКРАТИЧНА, ПРАВОВА І СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА 1. Поняття, принципи і форми демократії 2. Основні підходи співвідношення держави і права 3. Правова держава: ідея, поняття, сутність та ознаки. 4. Сутність і призначення соціальної держави. 5. Історія розвитку демократичної, правової та соціальної держави	2 / -
10	ТЕМА 10. ДЕРЖАВА ТА ЛЮДИНА 1. Правовий статус індивіда, його структура та види. 2. Покоління прав людини. 3. Права людини і права громадянина. Система основних прав та свобод людини і громадянина. 4. Юридичні обов'язки людини і громадянина. 5. Система гарантій прав людини і громадянина в сучасній державі. 6. Міжнародні стандарти прав людини. 7. Міжнародний захист прав людини.	2 / -
МОДУЛЬ 3. ДОГМА ПРАВА		
11	ТЕМА 11. ПОХОДЖЕННЯ ПРАВА ТА ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОРОЗУМІННЯ 1. Основні теорії походження права 2. Сучасні типи та концепції праворозуміння та їх значення для юридичної практики. 3. Сучасні теорії природного права. 4. Нормативний тип розуміння права. 5. Соціологічне праворозуміння. 6. Інтегральні концепції праворозуміння.	2 / -
12	ТЕМА 12. ПРАВО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ 1. Поняття і види соціального регулювання. 2. Нормативне регулювання та норми. 3. Правове регулювання, його методи, засоби та форми. 4. Співвідношення норм права і норм моралі. 5. Співвідношення права та інших соціальних регуляторів (право і звичаї; право і релігія; право і корпоративні норми; право і політика).	2 / -
13	ТЕМА 13. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВА 1. Поняття та ознаки права. 2. Право в об'єктивному і суб'єктивному розумінні. 3. Функції права: поняття та класифікація. 4. Принципи права: поняття та призначення. 5. Класифікація принципів права.	2 / 2
14	ТЕМА 14. ФОРМИ ПРАВА 1. Поняття «джерело» та «форма права», їх співвідношення. 2. Правовий звичай: поняття, ознаки, види. 3. Юридичний прецедент: поняття, ознаки, види. 4. Нормативний договір: поняття, ознаки, класифікація. 5. Релігійний текст як джерело права. 6. Юридична доктрина. 7. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, класифікація.	2 / 2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		д / з
1	ТЕМА 15. НОРМА ПРАВА 1. Поняття правової норми та її ознаки. 2. Види правових норм. Практичне значення класифікації правових норм. 3. Логічна структура правової норми. Структурні елементи норми права. 4. Способи викладення норм права. Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акта.	2 / 2
2	ТЕМА 16. СИСТЕМА ПРАВА ТА СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА 1. Система права: поняття, ознаки, елементи системи права. 2. Галузь права як базовий елемент системи права. 3. Критерії розмежування галузей права. 4. Приватне і публічне право. 5. Матеріальне і процесуальне право. 6. Система законодавства: поняття та структура	2 / 2
3	ТЕМА 17. ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ 1. Правова система суспільства: поняття та структура 2. Типологія права та правових систем. Критерії класифікації сімей правових систем. 3. Прецедентний тип правових систем 4. Нормативно-актний тип правових систем 5. Релігійний тип правових систем 6. Звичаєво-традиційний тип правових систем 7. Правова система України	2 / -
4	ТЕМА 18. ПРАВОСВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА 1. Поняття і структура правосвідомості. 2. Види, рівні та функції правосвідомості. 3. Правова культура особистості та правова культура суспільства. 4. Професійна правосвідомість і правова культура юриста. 5. Деформації правосвідомості. 6. Правове виховання та правова соціалізація.	2 / -
5	ТЕМА 19. СУБ'ЄКТИ ПРАВА 1. Суб'єкти права: поняття та види 2. Фізичні особи як суб'єкти права 3. Юридичні особи: поняття, ознаки, види 4. Соціальна спільнота як суб'єкт права 5. Держава як суб'єкт права	2 / 2
6	ТЕМА 20. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА 1. Реалізація права: поняття, ознаки та форми. 2. Правозастосування як форма правореалізації. Поняття і відмінні ознаки правозастосування. 3. Стадії процесу застосування права. Вимоги належного правозастосування. 4. Акти застосування права: поняття, особливості, види. 5. Прогалини у праві: поняття, способи їх подолання та усунення. 6. Юридичні колізії і способи їх вирішення.	2 / -
7	ТЕМА 21. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ 1. Правовідносини: поняття, ознаки і види. 2. Структура правовідносин. 3. Об'єкти правовідносин. 4. Суб'єктивне право і юридичний обов'язок. Законний інтерес. 5. Поняття і класифікація юридичних фактів.	2 / 2
8	ТЕМА 22. ПРАВОЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА 1. Правозначуща поведінка, її ознаки та види. 2. Правомірна поведінка: поняття, ознаки, види. 3. Правопорушення: поняття, ознаки, види. 4. Юридичний склад правопорушення. 5. Нетипові види правозначущої поведінки.	2 / -

9	ТЕМА 23. ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ ПРАВОЗНАЧУЩОЇ ПОВЕДІНКИ. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ 1. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. 2. Позитивна юридична і негативна юридична відповідальність. 3. Мета і функції юридичної відповідальності. 4. Принципи ретроспективної юридичної відповідальності. 5. Галузеві особливості негативної юридичної відповідальності.	2 / -
10	ТЕМА 24. ПРАВОУТВОРЕННЯ, ПРАВОТВОРЧІСТЬ, ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ 1. Поняття і ознаки правоутворення. Правоутворення і правотворчість. 2. Правотворчість: поняття, ознаки, функції. 3. Принципи правотворчості. 4. Види правотворчості. 5. Поняття і основні стадії законотворчості. 6. Поняття і форми систематизації нормативно-правових актів.	2 / -
11	ТЕМА 25. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА, ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК 1. Верховенство права: різні підходи. 2. Законність: поняття та вимоги (принципи). 3. Система загальносоціальних та юридичних гарантій законності. 4. Правопорядок і його співвідношення з громадським порядком. 5. Проблема формування світового правопорядку.	2 / -
12	ТЕМА 26. ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ 1. Поняття та значення тлумачення правових норм. 2. Суб'єкти тлумачення норм права. 3. Офіційне та неофіційне тлумачення норм права. 4. Способи (прийоми) тлумачення норм права. 5. Види юридичного тлумачення за обсягом. 6. Акти офіційного тлумачення (інтерпретаційні акти).	2 / -

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота з дисципліни складається з опрацювання навчального матеріалу:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка та виконання реферату;
- підготовка до підсумкового контролю.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.

Відповідно до навчального плану, слухачі початкового рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародне право» виконують контрольну роботу з дисципліни «Теорія держави і права» у вигляді реферату на одну із запропонованих тем.

Реферат з навчальної дисципліни є результатом самостійної роботи студента навчально-пошукового характеру.

Підготовка реферату має обов'язково погоджуватися з викладачем.

Реферат повинен мати титульний лист, вступ, основні розділи (2-4), висновки, список використаних джерел. Цитати, фактичні і статистичні матеріали, наведені в тексті, обов'язково мають супроводжуватися посиланнями на використані джерела.

При написанні реферату слід дотримуватися наступних вимог:

1. Обов'язковою умовою написання реферату є план, що складається не менше, ніж з 3-х пунктів, а також вступ та висновки, які повинні виражати власне ставлення студента до обраної теми.
2. Робота має мати обсяг не менш 10-ти друкованих сторінок тексту
3. Друкування тексту - за допомогою комп'ютера здійснюється через 1,5 міжрядкових інтервали, 14 кегль, шрифт Times New Roman. Поля: зліва - 30 мм; праворуч - 10-15 мм; вгорі і знизу - 20 мм;

4. Усі сторінки, окрім титульної мають бути пронумеровані (якщо в рефераті є додатки, то вони не підлягають нумерації).

5. Літературних джерел повинно бути використано не менше 6-7.

Теми рефератів:

Взаємозв'язок теорії держави і права з іншими науками.
Сучасне розуміння системи юридичних наук.
Види політичної влади
Нетрадиційні теорії походження держави і права.
Плюралізм у розумінні та визначенні держави.
Функції сучасної держави.
Сутність та призначення держави в сучасному суспільстві.
Нетрадиційні підходи до типології держави.
Нетипові форми держави.
Сутність та принципи громадянського суспільства.
Проблеми становлення в Україні громадянського суспільства.
Соціальні норми: система та ієрархія.
Право і релігія.
Право і політика.
Інструментальна цінність права.
Право як явище цивілізації і культури.
Правова норма як інформація.
Правова норма – первинний елемент права.
Способи викладення правових норм у статтях нормативно-правових актів.
Система права і правова система України та їх співвідношення.
Структура методу правового регулювання.
Джерело і форма права: співвідношення понять.
Норми міжнародного права як джерело права України.
Особливості джерел права в сучасних правових системах.
Співвідношення нормативно-правових актів.
Закон – основна форма права сучасних держав.
Зворотна дія нормативно-правових актів у різних державах.
Судова правотворчість в Україні.
Стадії укладання міжнародного договору.
Принципи тлумачення права.
Тлумачення права у процесі діяльності правоохоронних органів.
Співвідношення правотворчості та право інтерпретації.
Реалізація права і правова поведінка.
Реалізація права в діяльності органів внутрішніх справ.
Механізм реалізації права.
Правозначуща поведінка та критерії її класифікації.
Правомірна поведінка як соціальна цінність.
Соціальні девіації: поняття і види.
Конституційні основи юридичної відповідальності.
Позитивна та негативна юридична відповідальність у сфері освіти.
Співвідношення права і правосвідомості.
Правова акультурація.
Шляхи подолання правового нігілізму.
Сутність і зміст концепції громадянської культури.
Правова культура як фактор модернізації суспільства.
Співвідношення правопорядку та право законності.
Співвідношення законності та демократії.
Галузевий правопорядок.
Співвідношення обмежень та заохочень у сучасному праві.
Правова політика сучасної Української держави.
Ефективність механізму правового регулювання.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Здобувачі вищої освіти опановують зміст навчальної дисципліни у наступних видах навчальної роботи: опрацювання лекційних матеріалів та літератури; підготовка до семінарських занять; виконання реферату.

Поточне оцінювання здійснюється у вигляді демонстрації результатів навчання та оцінювання: усної відповіді на питання лекційного курсу або з певних окремих питань лекційного курсу; виступу на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль проводиться для оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни з урахуванням результатів поточного контролю. Форма підсумкового контролю: *залік та екзамен*.

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

Результат навчання*	Вимірювання кожного результату навчання
<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - предмету теорії держави і права, форм і функції держави і права; - загальних засад правового регулювання суспільних відносин; - основних властивостей держави і права, ролі та змісту принципів права; - особливостей права як соціального регулятора та його відмінності від інших регуляторів суспільних відносин; - структури системи права і системи законодавства, - поняття правової системи та зв'язків між її основними елементами. 	Усне опитування.
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сутності і значення правової форми регулювання суспільних відносин; - змісту основних правових інститутів, - структури системи права і системи законодавства; - форм і принципів реалізації права; - норм права та їх відмінності від інших регуляторів суспільних відносин. 	Усне опитування.
<p>Застосування знань (вміння):</p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння правильно тлумачити і застосовувати правові норми та принципи; - використання понятійно-категоріального апарату право- і державознавства для оцінки та аналізу юридичних фактів, правових статусів, правових ситуацій, форм держави та державних механізмів, юридичних конфліктів та способів їх вирішення. 	Усне опитування. Виконання реферату Участь у роботі круглих столів, конференцій тощо
<p>Аналіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - упорядкування набутих знань у вигляді реферату з теорії держави і права. 	Усне опитування. Виконання реферату
<p>Синтез</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявлення спільного, особливого, одиничного у розвитку держави і права 	Усне опитування.
<p>Створення</p> <ul style="list-style-type: none"> - письмових робіт на теоретично-правову тематику та підготовка наукових публікацій 	Захист та оцінювання реферату Публікація тез, статей
<p>Оцінювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосування теоретично-правових знань для оцінки сучасної державної та правової реальності; 	Усне опитування.

9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Рівень знань оцінюється:

- «зараховано», «відмінно» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «зараховано», «добре» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «зараховано», «добре» С - від 74 до 81 балів – Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «зараховано», «задовільно» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «зараховано», «задовільно» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «не зараховано», «незадовільно з можливістю повторного складання» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «не зараховано», «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

Сума балів за 100-бальною шкалою	Шкала ЕСТ8	Національна шкала	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
				для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	високий	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	добрий	добре	
74-81	C	добре	середній		
64-73	D	задовільно	достатній	задовільно	
60-63	E	достатньо			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторної	низький	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту		незадовільно	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Крестовська Н.М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс Навчальний посібник. Харків: Одиссей, 2007. 432 с.
2. Общетеоретическая юриспруденция / под ред. Оборотова. О. Феникс 2011. 436 с.
3. Основы правоведения Украины / С. Кивалов, П. Н. Музыченко, Н. Н. Крестовская, А. Ф. Крыжановский. Х. : Одиссей, 2007. 440 с.
4. Погорілко В.Ф., Шпиталенко Г.А. П. Правознавство: Підручник. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2013. 592 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник - К. : Алерта, 2011. - 504 с.

Додаткова

6. Арабаджи Н.Б. Аксиологія сучасного правового порядку : монографія. Міжнародний гуманітарний ун-т. Херсон : Олді-плюс, 2014. 188 с.
7. Вступ до теорії правових систем» / За заг. ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко: Монографія. К.: Видавництво «Юридична думка», 2006. 432 с.
8. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів 3-14 юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2002. 432 с.
9. Кельзен Г. Чисте Правознавство. 3 додатком: Проблема справедливості Пер. з нім. О. Мокровольського. К: Юніверс, 2004. 496 с.
10. Кравчук М. В. Теорії держави і права (опорні конспекти) : навч. посіб. К. : Атіка, 2003. 288 с.
11. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: методологічні проблеми розвитку та системний аналіз: монографія Тернопіль: Терно-граф, 2007 477 с.
12. Оборотов Ю.Н. Традиции и обновление в правовой сфере: вопросы теории (от познания к постижению права). Одеса: Юрид. літ., 2002. 280 с.
13. Орзих М.Ф. Личность и право Монография. Одесса: Юридическая литература, 2005. 312 с.
14. Рабінович П.М. Основы загальної теорії права і держави: навч. посібник для студ. спец. ... Юридичний факультет ; голов. ред. П. М. Рабінович. Л. : [б.в.], 2002. 312 с.
15. Розин В.М. Генезис права. Методологический и культурологический анализ. М.: NOTA BENE, 2003. 336 с.,
16. Глумачення у правовій сфері : методичні матеріали для студентів за спеціальністю "Правознавство" / А. Ф. Крижановський, Н. Б. Арабаджи; Міжнар. гуманіт. ун-т. Херсон : Олді-плюс, 2015. 87 с.
17. Толстик В.А., Дворников Н.Л., Каргин К.В. Системное толкование норм права. М.: ИД «Юриспруденция», 2010. 136 с.
18. Хропанюк В.Н. Теория государства и права. М.: Юристь, 2001. 776 с.

Інформаційні ресурси

http://portal.rada.gov.ua	Офіційний веб-сайт Верховної Ради України
http://www.kmu.gov.ua	Урядовий портал України
http://partnerstvo.com.ua/	Закони України
http://www.uapravo.net/	Законодавство України
http://pravoznavec.com.ua	Правознавець: Електронна бібліотека юридичної літератури
http://www.urist.in.ua/	Український юридичний форум
http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/knigi/	Книги та підручники з права України
http://www.nbu.gov.ua	Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського